

SOLDAȚI FĂRĂ UNIFORMĂ, ÎN BĂTĂLIA DE LA JIU

prof. Octavian Ungureanu

La un moment dat, orizontul inamicului se deschide spre Târgu-Jiu. Nici un soldat român, niciăieri. Se produsese o defecțiune și apăruse un vid de forță. O unitate inamică din Divizia 11 bavareză înainta fără opreliști spre podul Jiului, din direcția Dealului Târgului, din dreapta râului, în dimineața zilei de 14 octombrie. Orașul era adormit și aproape pustiu când s-a auzit strigătul cutremurător: Săriți la pod, la pod! Și toți cei care nu se evacuasera: bătrâni, femei, polițiștii orașului - 9 la număr - , comandați de subcomisarul C. Popilian, s-au repezit spre dig și spre pod. Strigarea i-a alarmat și pe cercetașii din Cohorta "Domnul Tudor"; au sosit într-un suflet și au pus mâna pe armele aduse de la cazărmi sau de gardienii închisorii. Compania de milițieni (soldați bătrâni care asigurau paza instituțiilor) s-au aliniat în spatele digului de piatră, în trăgători. Au venit și răniți din cele 8 spitale de campanie, care se puteau ține pe picioare. S-au repezit la podul de fier și femeile. Cel care-i văzuse pe nemți înaintând era Herman Solomon-tinichigiul. El a luptat alături de combatanții improvizați, ca și profesorii de la Gimnaziul "Tudor Vladimirescu": Ștefan Bobancu, în vârstă de 60 de ani; profesorul Liviu Popa Radu; bătrânul G. Slăvescu, în vârstă de 85 de ani, tată a 7 fii, toți ofițeri în armata română: și maestrul de gimnastică Ion

Rizu, comandantul Cohortei de cercetași “Domnul Tudor”, după mobilizarea locotenentului Teișeanu.

Când s-a comandat “foc!”, luptătorii fără uniformă au pornit bătălia, respingând tentativele inamicului de a pătrunde în târg. Mai târziu, în după amiaza zilei de 14 octombrie, au sosit forțe armate și au preluat inițiativa, atât în sus de pod cât și în dreptul morii Bălănescu, de din vale de pod.

Inamicul a fost respins și urmărit până spre Schela.

Ca adevărați eroi s-a purtat aici școlarii, unii dintre ei aproape copii: Dumitru Iliescu, Dumitru Ghibu și Gheorghe Lascu, toți în vârstă de 18 ani; Constantin Păunescu, Constantin Pârvulescu, Dumitru Cosmulescu și Mihail Isăcescu, Grigore C. Popescu, în vârstă de 17 ani și micul cercetaș Bebe Garibol, doar de 11 ani și care îndeplinea misiunea de curier-ciclist. A mai participat Gheorghe Dănescu (Guță) tot ca cercetaș; între cei 9 polițiști a luptat și C. Totu, veteranul de la 1877.

Ei au apărat aici, la Jiu, plaiurile natale, libertatea patriei și au contribuit prin efortul și curajul lor la strălucitele victorii de la Mărăști și Mărășești, la desăvârșirea unității naționale a României. Și tot aici trebuie că menționăm numele cercetașului George Beuran, din aceeași Cohortă “Domnul Tudor”, care a servit de călăuză unităților armatei ce înaintau din nou din direcția Schela spre Petroșani. Cercetașul fiind din Schela și elev în anul IV de gimnaziu, cunoștea la perfecție drumurile și potecile de peste munți, făcând reale servicii combatanților, chiar în zilele de 14-15 octombrie, când inamicul fusese respins din zonă după un șir de aprige lupte. Dintre bravii voluntari în bătălia de la Podul Jiului au făcut parte și femeile: Maria D. Bogdan, Gheorghiuța Adamescu, Iosefina Aiben, Victoria Gh. Brujan, Elisa Păsculescu și Anica Keber, născută Stoica Simion din Sibiu, mama celebrului pictor Iosif Keber. Alte femei-ostași în halate albe au trudit zi și noapte în spitalele de răniți pe toată durata campaniei de pe Valea Jiului: Ana Bălcescu-Culcor, cu cele patru fiice ale ei: Elena, Marioara, Ana și Vera, cu fiul dr. Max Culcer și soțul său, dr. Dumitru

Culcer; Sabina Hasnaș, soția doctorului N. Hasnaș și altele, între care Joița Spahiu, Lina Vâlceanu și Roma Merluzzi și-au făcut datoria la îngrijirea răniților și alte treburi din zona teatrului de operații. Cei dintâi eroi căzuți la marea datorie patriotică au fost soldatul Staicu Ciolacu (30 de ani) din Dolj. El făcea parte din Regimentul 41 infanterie; sergentul Matei Gloveanu, decedat în spitalul nr. 7, în vârstă de 24 ani, din Regimentul 18 Gorj; Mihai Lungu, decedat tot în spitalul nr. 7, în vârstă de 30 ani, combatant în Regimentul 58 infanterie, compania 8. Cel dintâi ofițer mort pe frontul de la Jiu a fost sublocotenentul Constantin Giurgiulescu din Regimentul 18 Gorj. A fost îngrijit spitalul nr. 12 de Cruce Roșie din clădirea primăriei orașului Târgu-Jiu. Și la desfășurarea acestui măreț și eroic tablou se profilează imaginea luminoasă a Ecaterinei Teodoroiu, cea dintâi femeie din neamul nostru care a încins armele pentru apărarea patriei, când amenințarea dușmanilor devenise iminentă. Aici, la podul de peste Jiu, ea își schimbase șorțul de infirmieră cu arma, încadrându-se voluntar în Regimentul 18 Gorj și continuând lupta în retragere până când este rănită și evacuată la Iași. După însănătoșire, este înaintată la gradul de sublocotenent onorific, decorată cu Medalia de aur a cercetășiei, ea fiind cea dintâi femei încadrată în această organizație de tineret și cu Virtutea militară de război. Apoi este repartizată la Regimentul 43 infanterie, comandant de pluton, în compania 7.

O impresionantă portretizare a Eroinei de la Jiu a făcut-o Roma Merluzzi, în amintirile sale, publicate în gazeta Gorjanul, an. VI, nr. 18 din 1929, arătând zbuciumul și neostenirea cercetașei-infirmiere: "Revăd pe cercetașa Ecaterina Toderoiu (Teodoroiu) care făcea serviciul la noi, în spitalul de campanie nr. 9, amenajat în localul Gimnaziului "Tudor Vladimirescu", cu ochelarii pe nas, slabă, palidă, veșnic în mișcare; când o căutai, era dusă pe front pentru a aduna răniți. Curajoasă, îndrăzneată din cale-afară. Într-o zi, o văd venind cu automobilul sanitar, cu răniți - aceasta cam aproape de evacuarea spitalului -, plângând cu

hohote și spunându-mi că nemții i-au omorât fratele. Am zărit atunci în ochii ei flacăra răzbunării (...). N-aș fi crezut niciodată că fata aceea, simplă în înfățișare, să fie în stare a face atâta fală neamului său”.

În aceeași zi de 14 octombrie, alt mare act de eroism se desfășura în satul Arsuri-Schela. Sublocotenentul Nicolae Pătrășcoiu, fostul contabil la Banca comerțului din Târgu Jiu, comandantul companiei 7 din 18 Gorj, cu o mână de soldați, capturează două baterii de artilerie (8 tunuri), dând un fulgerător atac, prin surprindere, asupra inamicului aflat chiar în bătătura casei sale. Pe lângă armamentul și muniția capturate, a luat în captivitate și un important grup de soldați și ofițeri germani. În fața acestui dezastru, comandantul german și-a zburat creierii.

În memorialul său de front, Ion D. Isac notează: “Un sublocotenent (N. Pătrășcoiu), un plutonier major (Păsărin), un sergent, doi caporali și 12 soldați - 17 la număr (ca și gornistul Draica) străpung frontul inamic, împrăștie infanteria ce susține artileria, merg la 2 km adâncime, omoară și fugăresc peste 40 de gradați și soldați, servanți ai tunurilor, și de la ante-tunuri, căruțe, apoi capturează 8 tunuri! Iată un exemplu grăitor de eroism. În ființa acestor eroi este întruchipată strălucirea unui neam care vrea să învingă și să trăiască cu glorie”.

Pentru curaj ostășesc, vitejie în luptă și fierbinte patriotism, sublocotenentul Pătrășcoiu a fost decorat cu cea mai înaltă distincție militară, Ordinul “Mihai Viteazul” clasa a III-a și i s-a acordat o recompensă bănească, pe care a donat-o satului natal spre a se construi acolo un local de școală, în care se învață și astăzi carte. Aprigele lupte de la podul și de pe Valea Jiului au respins inamicul sau l-au ținut în loc încă o lună de zile. Abia în noiembrie după cea de a doua bătălie de la Târgu - Jiu, forțele invadatoare germano-austro-ungare reușesc să-și croiască drum spre Câmpia Olteniei, ocupând Craiova la 21 noiembrie. Bătălia pentru București s-a dat pe Neajlov-Argeș, între 20 noiembrie și 3 decembrie: inamicul invadator pătrunde în Capitală. Epopeea

neamului românesc atinge adâncurile suferințelor. Unitățile gorjene au luat parte activă la toate atacurile și contraatacurile din retragere, după care se instalează la Galați pentru refacere. În vara anului 1917, regimentele 18 Gorj, 43 și 59 infanterie participă cu toată înflăcărea ostașilor lor la bătălia de la Mărăști și Mărășești, acoperindu-se de nepieritoare glorie și la trecerea Tisei în 1919; ele mărșăluiesc apoi pe străzile Budapestei.

Să ne întoarcem însă la cercetașii noștrii și să-l evocăm pe Grigore Lupescu, care, ca și alții, n-a participat la bătălia de la Podul Jiului din 14 octombrie 1916, dar a adus servicii armatei pe frontul din Moldova. El plecase din Târgu-Jiu, cu părinții și cei 6 frați ai săi, între care și viitorul doctor în medicină Constantin Lupescu. În drum spre București, scapă trenul la Potcoava, și după peregrinări pe calea ferată și prin Capitală, își găsește familia. Apoi se hotărăște și se încadrează cercetaș-sanitar, devenind voluntar. Iar când se încheia instruirea și urma înaintarea ca ofițeri a tinerilor voluntari, generalul Berthelot, șeful Misiunii Militare Franceze în România, a ordonat ca sublocotenenții să mai fie ținuți o lună în școală; erau prea tineri.

Grigore Lupescu

După război, devine contabil șef al Băncii Creditul Gorjan și mai pe urmă director al Băncii Românești din Târgu-Jiu. Se impunea în societatea locală prin strălucirea cunoștințelor în materie de finanțe și industrie. A avut o frumoasă ascendență prin mama sa Ana, născută Boiovici, cu participanți la Revoluția de la 1848. În această familie, Grigore Lupescu era al treilea născut din șapte copii, ajunși toți în situații de merit, doi dintre ei fiind medici cu reputație, cum și fiul său, Grigore (Doru) onorează astăzi știința și practica medicală românească, ca doctor în medicină și cardiolog. Grigore Lupescu a fost ales președinte al Asociației Foștilor Voluntari, Filiala Gorj, depunând eforturi pentru câștigarea de drepturi materiale și recompense. De aceea,

am găsit nimerit să redăm aici un moment din silințele iui Grigore Lupescu în sprijinul voluntarilor, prin extragerea unor pasaje din cuvântarea rostită în aprilie 1935, la una din adunările organizației, alocuțiune ce-l definește și mai bine ca cetățean al orașului de pe Jiu și ca om de suflet și de inimă. La adunarea veterailor, înainte amintită, Grigore Lupescu arăta că: "(...) în ultimul timp s-a acordat o serie de avantaje decorațiilor cu "Crucea" și "Steaua României", că s-au recunoscut de asemenea o parte din drepturile deja câștigate celor decorați cu "Bărbăție și Credință", iar cercetașilor de război li s-a conferit deocamdată distincțiuni de ordin moral" (Gorjanul, an. XIII, nr. 15, Târgu-Jiu, 23 aprilie 1936-n.n.). Relevă, însă, cu "destulă părere de rău, că numai pentru cauza voluntarilor din război nu se aude nici un singur glas de înțelegere și de susținere. Ori, zicea Grigore Lupescu, dacă se acordă distincțiuni cercetașilor, ale căror merite nu le contestăm, dar care au luat parte la serviciile auxiliare, nu înțeleg de ce ar fi mai prejos voluntarii din război, care, din propriul îndemn, s-au înrolat în rândul combatanților, dând un imens procent de jertfe pe câmpurile de luptă? Nici o cauză nu este susținută de o mai mare jertfă decât a voluntarilor cei 12.000 de voluntari morți în război, plătind cu destul sânge cauza celor 1.300 de oameni rămași în viață, care se văd nevoiți să lupte astăzi pentru dreptul de a-și putea cunoaște, gratuit, țara pentru care ei au sângerat." (Credeam că Grigore Lupescu se referă la cererea nesatisfăcută a voluntarilor de a li se acorda gratuitate de călătorie pe calea ferată - n.n.) "Din cei 1.300 de voluntari rămași, mulți sunt militari, funcționari, publiciști, etc., astfel că satisfacerea acestor foști luptători nu poate constitui o greutate pentru bugetul țării." Voluntarii își manifestau credința că sosise timpul să se pornească la o acțiune dârză, în care scop, președintele Grigore Lupescu făcea apel în primul rând la presă. "Să ne consultăm și să stabilim mijloacele de obținere a dreptelor noastre revendicări". Și în încheiere aducem un cald omagiu doamnei Arethia Gh.

Tătărescu, care a binevoit să boteze Drapelul voluntarilor din Gorj”.

Se rezumă în vorbele lui Grigore Lupescu - pe care am ținut să-l readucem o clipă printre noi, cei de azi - grija ca foștii voluntari cercetași să fie puși în atenția autorităților și a publicului, să fie cunoscuți în lume, ca veterani ai războiului de întregire și împlinire a secularului nostru ideal național - România Mare.

Evocarea noastră cu prilejul comemorării a 80 de ani de la bătălia din 14 octombrie 1916 de la Podul Jiului și a cercetașului și voluntarului Grigore Lupescu, decorat în 1936 prin Decretul Regal nr. 1215 cu Ordinul “Ferdinand I” cu spade și panglică, ca ofițer combatant, are scopul de a-l pomeni, acum la 43 de ani de la moartea sa tragică în întunecimile fortului - închisoare de la Jilava, în urma istovirilor de la Canalul Dunăre-Marea Neagră, unde fusese deportat de regimul totalitar.